

Kunnskapsdepartementet (KD)
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår ref:
26/00106-6

Saksbehandler:
Simon Johnsen

Dato:
29. januar 2026

Innspill til statsbudsjettet for 2027 til Kunnskapsdepartementet

Barneombudets innspill som vi mener er særlig viktige for å sikre barns rettigheter, og som derfor bør prioriteres høyest i statsbudsjettet for 2027 (rekkefølgen er ikke rangert).

Barneombudet oppfordrer regjeringen til å:

- Sikre en tydelig satsing på tidlig innsats for de yngste barna i statsbudsjettet for 2027. Dette betyr at regjeringen må forplikte seg til at: Helsestasjonene og andre førstelinjetjenester må ha tilstrekkelig kapasitet, kompetanse og handlingsrom til å følge opp familier når bekymring avdekkes, og samhandlingen mellom tjenester må styrkes. Å investere tidlig er avgjørende for å sikre barns rett til omsorg, beskyttelse og utvikling, og for å forebygge langt mer alvorlige og kostnadskrevenne tiltak senere i livet.
- Sette av minst 2,8 milliarder kroner i den forebyggende potten "BFD. kap. 846- post 63", hvorav 1 milliard øremerkes styrking av helsestasjon- og skolehelsetjenesten. 800 millioner er en del av tilskudd som er forventet slått sammen i ordningen. Og i tillegg en ytterligere milliard med friske midler bør gå til øvrige forebyggende tiltak. Dette beløpet tilsvarer det kommunene selv har meldt inn som behov i søknadsåret 2025, gjennom ordningen der midlene tidligere ble fordelt direkte til helsestasjon- og skolehelsetjenesten via Helsedirektoratet. Å imøtekomme kommunenes innmeldte behov er avgjørende for at helsestasjonene og skolehelsetjenesten kan levere de lovpålagte tjenestene til alle barn, uavhengig av bosted. Dette er også i tråd med anbefalingen fra etatssamarbeidet.
- Bevilge midler til gratis skolemåltid for alle elever fra skoleåret 2026-2027, i tråd med Stortingets vedtak og regjeringens skisserte opptrappingsplan.
- Igangsette et arbeid for å få på plass nasjonale retningslinjer for kunnskapsbaserte tiltak for å bekjempe mobbing i skolen.

Økt innsats for å avdekke og unngå vold mot de yngste barna

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Barneombudet er bekymret for de yngste barna. Barneombudets helsestasjonsundersøkelse fra desember 2025 viser at helsestasjonene i stor grad avdekker risiko og sårbarhet hos sped- og småbarn og deres familier, særlig knyttet til psykisk stress, psykisk uhelse, manglende nettverk og utfordringer med å møte barnets behov, men også vold og overgrep. Samtidig opplever bare halvparten av helsesykepleierne at barn og familier faktisk får nødvendig oppfølging når behov avdekkes. Det er svært alvorlig.

Parallelt ser vi en kraftig og vedvarende nedgang i bekymringsmeldinger, undersøkelser og hjelpetiltak for de yngste barna (0–5 år), til tross for kunnskap om at tidlig innsats er avgjørende for barns utvikling og for å forebygge alvorlige og langvarige problemer. Bufdirs Barnevernsbarometer 2025 viser at ni av ti barnevernsledere mener utfordringer hos eldre barn over tre år burde vært fanget opp allerede i sped- og småbarnsalder. For å unngå at tjenester til de yngste kuttes i på bekostning av de eldre, det må i større grad øremerkes. Over tid har for eksempel foreldre- og barnesentre blitt mindre brukt, noe som gir økt risiko for at vurderingene som gjøres av de minste ikke blir gjort av de som har spesialisert kompetanse på akkurat disse barna. Dette er det viktig å endre.

Utviklingen der hjelpen kommer for sent er særlig alvorlig sett i lys av kunnskap om vold i nære relasjoner. Tidligere undersøkelser viser at de aller yngste barna er mest utsatt for alvorlig vold, samtidig som oppklaringen av slike saker går ned. Når færre bekymringsmeldinger sendes og færre hjelpetiltak iverksettes for de minste, øker risikoen for at barn som lever med vold, omsorgssvikt eller alvorlig belastning ikke får hjelp i tide. Vi ber om en ekstra innsats i budsjettene både til Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne- og familiedepartementet for å styrke innsatsen med å avdekke og stoppe vold mot de yngste barna.

Barnets beste i kommunen

Grunnloven § 104 og barnekonvensjonen artikkel 3 fastslår at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle beslutninger og i all utforming av politikk og tiltak som berører barn.

Mangel på ressurser er en stor utfordring i kommunenes forebyggende arbeid, og presset på tjenester til barn vil øke på grunn av befolkningsendringer og strammere økonomi. Selv om mange kommuner ønsker å prioritere barn, ser vi at barns interesser ofte må vike i lokale prioriteringer, spesielt for barn i utsatte situasjoner. Derfor er det nødvendig at både stat og kommune har kunnskap om hvordan barnets beste skal vektlegges i beslutningsprosesser. Barneombudet anbefaler at myndighetene aktivt innarbeider barnets beste-vurderinger i planlegging og budsjettering av forebyggende arbeid.

Tiltak som kan bidra til at barnets beste blir vurdert og vektlagt i kommunen kan være:

- øke kompetansen og bevisstheten i administrasjon og hos beslutningstagere i kommunen om hvordan vurdere barnets beste og om barns rettigheter.
- styrke barns deltagelse i budsjettprosesser gjennom bla. ungdomsråd
- bidra til at kommunene har et godt kunnskapsgrunnlag om barns behov og situasjonen i egne tjenester

- utvikle gode indikatorer for kvalitet i tjenester og hva som er tilstrekkelig kapasitet
- utvikle systemer for å følge med på ressurssituasjonen i sentrale oppveksttjenester og over tid vurdere effekten av bevilgninger.

Behovet for effektive og sporbare finansieringsordninger

FNs barnekomité har uttrykt bekymring for mangel på ressurser i tjenester rundt barn, og har anbefalt at Norge

- tildeler tilstrekkelige ressurser, basert på en omfattende vurdering av barns behov, særlig barn i utsatte situasjoner.
- styrker budsjettprosessene gjennom tydelige tildelinger, indikatorer og sporingssystemer for å evaluere nytten og effektiviteten av tildelinger.

Regjeringen har besluttet å etablere en tverrsektoriell tilskuddsordning for helhetlig forebyggende innsats i kommunene (programfinansiering). Barneombudet er enig i at det er svært viktig å sikre en mer stabil finansiering på oppvekstområdet. Vi savner imidlertid en mer helhetlig utredning av *ulike* økonomiske virkemidler og hva som i størst grad vil bidra til likeverdige tjenester til barn. Økt handlingsrom til kommunene vil i mange tilfeller føre til bedre bruk av ressursene, men det er også en fare for at det blir større variasjon i kvaliteten i tilbudet til barn. Økt lokalt selvstyre og mindre øremerking, krav og normer knyttet til tjenester for barn gir en risiko for at det kuttes i tjenester og tiltak for barn. Programfinansiering kan løse mange utfordringer, men er kun i begrenset grad utprøvd og med uvisst effekt. Det er behov for å utrede både positive og negative konsekvenser av ulike innrettinger, slik at negative konsekvenser kan unngås eller kompenseres.

I utviklingen av finansieringsordninger må det etableres mekanismer som sikrer barnets beste og likeverdige tilbud uavhengig av bosted. Ordningene skal følge FNs barnekomitéanbefalinger til tydelige tildelinger, indikatorer og sporingssystemer for å evaluere nytten av. Tilskudsregelverket bør minimum kreve at kommunene viser hvordan barnets beste er vurdert i analyser og søknader, samt rapporterer konsekvensevalueringer knyttet til barns behov og rettigheter. Kontinuerlige konsekvensvurderinger er nødvendig for å vurdere effekten av tiltak.¹

Barneombudet vil i tillegg oppfordre Finansdepartementet og Barne- og familiedepartementet til å se til Finlands ordning med egne barnebudsjetter, som er innført for å sikre at barns rettigheter etter FNs barnekonvensjon ivaretas.²

Med vennlig hilsen

Mina Gerhardsen
barneombud

Simon Johnsen
samfunnskontakt

¹ FNs barnekomité generell kommentar nr. 5 avsnitt E

² <https://childstrategy.fi/2023/05/child-oriented-budgeting-pilot-launches/>

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.